

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Ženy na startovní čáře
CZ.03.1.51/0.0/0.0/17_081/0011649

Analýza trhu s ohledem na možnosti uplatnění žen v oborech STEM

Zpracováno v rámci projektu podpořeného z OP Z, Ženy na startovní čáře,
reg. č. CZ.03.1.51/0.0/0.0/17_081/0011649.

Obsah

1. Úvod	2
Metodologický rámec a zdroje	2
2. Analytická část	3
2.1 Problematika STEM	3
2.2 STEM a gender	4
2.3 Příčiny a náprava?	7
2.4 Situace v regionu města Milevska	8
2.5 Účastnice projektu	9
3. Závěr	11
Zdroje:	12

1. Úvod

Tato analýza byla vytvořena jako komplementární dokument v rámci řady metodických výstupů projektu Ženy na startovní čáře. Jedná se o poslední materiál navazující a dále rozvíjející dříve uvedené analýzy zaměřené na podobu trhu práce v regionu, konkrétně na v úvodu projektu zpracovanou *Genderově senzitivní analýzu trhu v regionu 2020* a na v polovině roku 2021 uvedené *Mapování dopadů digitalizace trhu práce na rovné příležitosti žen a mužů v regionu*.

Cílem aktuálně předkládaného materiálu Analýza trhu s ohledem na možnosti uplatnění žen v oborech STEM je doplnění výše uvedeného analytického schématu o pohled do oblasti zaměstnanosti žen v oborech technického rázu, tj. v oborech tradičně připisovaných mužům.

V úvodu práce bude představen koncept STEM z obecného hlediska, jenž bude kromě teoretické roviny doplněn také o základní přehledová data. Dále bude pozornost věnována příčinám a dopadům aktuálního nastavení systému i možnostem jeho zlepšení. Představený obecnější přehled pak bude doplněn o popis situace v regionu města Milevska a případně o konkrétní zkušenosti žen a možnosti místního trhu práce včetně vyhodnocení příležitostí pro zlepšení nebo aplikaci dobré praxe.

Metodologický rámec a zdroje

Teoretický rámec práce bude primárně využívat metody kvalitativního výzkumu, a to zejména deskripci nejrůznějších datových souborů a uváděných informací. Využita bude rovněž komparace ve smyslu porovnání situace na úrovni celé ČR a regionu.

Pro potřeby této analýzy bylo rovněž provedeno základní šetření a byly realizovány rozhovory s účastnicemi projektu. Vyhodnocení výstupů těchto zdrojů bude využito pro konkretizaci situace pracovního trhu v regionu.

Z hlediska časového nastavení zpracovaného materiálu se prakticky jedná o reflexi celého trvání projektu, představena bude současná situace, přičemž v potaz budou brána data a závěry vycházející z materiálů vytvořených v předchozích etapách projektu. Dotazníkové šetření a rozhovory s účastnicemi projektu pak byly realizovány na jaře 2022.

Hlavní zdroje pro zpracování následujícího textu byly tematické studie a analýzy v elektronické formě, statistická data a dále také údaje dříve realizovaných analýz projektu, včetně zejména výsledků dotazníkových šetření. Specifickými zdroji vytvořenými pro tuto analýzu budou již zmiňované vyhodnocení specifického šetření a rozhovory s účastnicemi projektu či monitorovací listy projektu.

2. Analytická část

2.1 Problematika STEM

STEM představuje poměrně mladou koncepci zaměřenou na nutnost propojení vzdělávání, následné zaměstnanosti a celkové produktivity. Zkratka jako taková je tvořena začátečními písmeny 4 vědních oborů – přírodní vědy (Science), technologie (Technology), inženýrství – technické obory (Engineering) a matematika (Mathematics). Jedná se o poměrně mladý pojem, jenž se poprvé objevil v roce 1985 v souvislosti s popisem procesu vzdělávání vzhledem k možnostem dalšího uplatnění absolventů. Do širšího povědomí se pojem nicméně dostal až na konci 90. let 20. století v Austrálii a v USA, a to zejména v návaznosti na snahu reflektovat rychle probíhající vědecké a technologické změny ovlivňující trh práce i běžný život lidí. Důraz na vzdělávání v oblasti STEM je stále více patrný i v dnešní době, kdy například také ekonomické studie poukazují na nutnost udržení konkurenceschopnosti na trhu, tak, aby v budoucnu nedošlo pro danou zemi ke snížení ekonomických standardů.

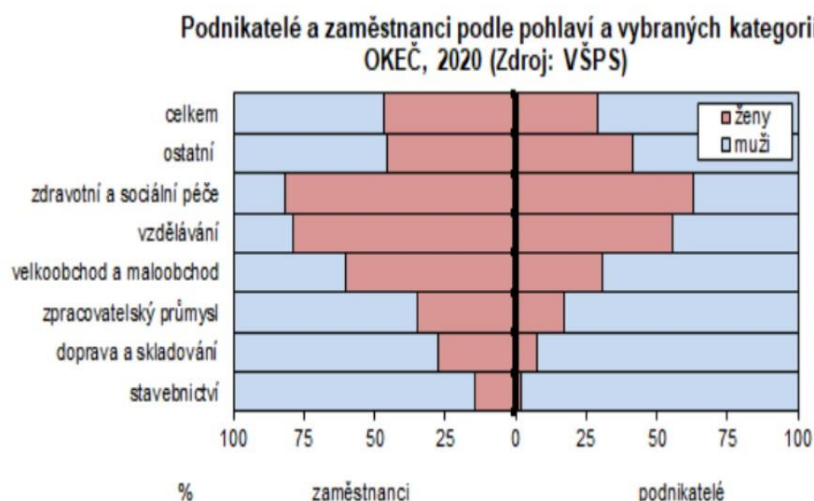
Dalším významným faktorem v celé věci je rovněž skutečnost, že v návaznosti na stále nově se objevující technologické inovace a zrychlení způsobu života se alespoň základní gramotnost v oblasti techniky a informatiky stává nezbytnou nutností pro každého jedince, čímž se původní koncept vzdělávání mladých dostává i do oblasti celoživotního vzdělávání. Alespoň základní orientace a znalost

informačních a technických záležitostí se tak spolu s matematickou a čtenářskou gramotností stává nutným předpokladem uplatnitelnosti člověka v současném světě.¹

2.2 STEM a gender

Původní koncept STEM, tak jak vznikl a byl představen v předchozí části se zabývá zejména oblastí vzdělávání, pro účely této analýzy ovšem potřebujeme jít ještě dále a onen prvotní přístup rozšířit o oblast genderu, ve smyslu zapojení žen/dívek do STEM oborů a předmětů. Toto nastavení je totiž základním výchozím bodem pro budoucí uspořádání pracovního trhu s ohledem na zapojení žen a mužů do nejrůznějších typů profesí. Smyslem analýzy je ukázat, zda a případně jaké dysbalance je možné identifikovat v jednotlivých oborech, a pokud to bude rozsah a zaměření práce umožňovat poukázat také na příčiny a navrhnout možný způsob řešení.

Základní hrubý přehled o rozložení žen a mužů na pracovním trhu v ČR zohledňující pozici dané osoby (podnikatel vs. zaměstnanec) a oblast jejího působení ukazuje šetření Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) resp. VŠPS²:

3

Uvedený přehled ukazuje, že v základním rozdělení muži / ženy – podnikatelé/zaměstnanci se do podnikání (a také OSVČ) častěji pouštějí muži (muži tvoří 21,6 % podnikatelů, u žen je to 11 %). Z grafu ovšem ale zcela jasně vystupují oblasti s dominancí žen, resp. mužů, a to již v podstatě bez ohledu na to, zda se jedná o podnikatele nebo zaměstnance. Ženy jednoznačně převažují v oblasti zdravotní a sociální péče, zatímco muži s přehledem ovládají kategorie stavebnictví a dopravu a skladování.⁴

¹ <https://www.jeduedu.cz/co-je-stem/>, staženo 2.2.2022, 7:29; <http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/koncepce-dovednosti-stem-ma-prispet-ke-zvyšení-mez>, staženo 2.2.2022, 7:45.

² Výběrové šetření pracovních sil

³ https://www.czso.cz/csu/gender/4-gender_pracemzdy, staženo 6.4.2022, 19:19.

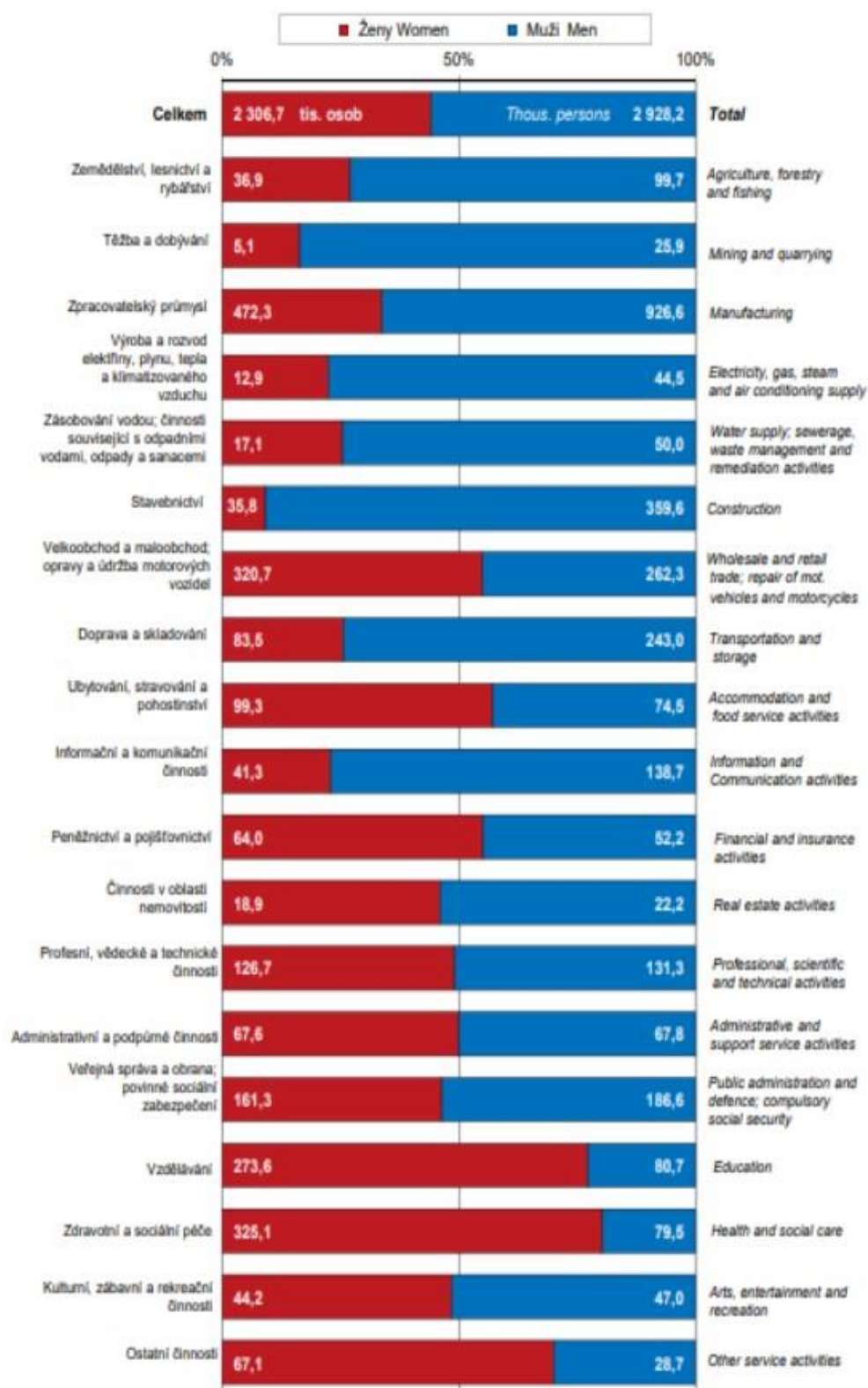
⁴ Dtto.

O něco detailnější přehled s ukázkou zaměstnanosti žen a mužů dle CZ-NACE⁵ přináší následující graf:

---

⁵ Jedná se o standardní klasifikaci ekonomických činností dle Evropské unie.

Graf 4-1 Zaměstnaní podle CZ-NACE a věkových skupin v roce 2020
Employed by CZ-NACE and age group in 2020

Pokud bychom za ekonomické činnosti typické pro ženy zařadili ty, kde ženy tvoří více než polovinu, bylo by těchto „ženských“ oblastí celkem 5, resp. 6 pokud započítáme i kategorii ostatních, dále nespecifikovaných činností. Jednoznačně nejvíce žen působí v oblasti zdravotní a sociální péče, následuje vzdělávání, tzv. ostatní činnosti a v nadpoloviční většině se ženy ocitají také v oblastech ubytování, stravování a pohostinství, peněžnictví a pojišťovnictví a velkoobchodu a maloobchodu. Naopak nejméně žen vykazují obory stavebnictví, těžba a dobývání či informační a komunikační činnost.⁷

V návaznosti na uvedené přehledy je tedy možné v kontextu této studie konstatovat, že typicky ženskými oblastmi působení je sociální sféra, potažmo zdravotnictví a vzdělávání, zatímco mužskými obory je zcela jistě stavebnictví a informační a komunikační technologie. → Perspektivou schématu STEM je patrné, že ženy se na pracovním trhu v České republice orientují na humanitní spektrum oborů, zatímco muži ovládají technickou oblast.

2.3 Příčiny a náprava?

Na úplně obecné úrovni lze odkázat na to, že pravděpodobně všichni máme alespoň základní povědomí o stereotypním uspořádání společnosti v tom smyslu, že „klukům jde lépe matematika a fyzika, zatímco holky jsou lepší na češtinu a obecně humanitní předměty“. Tento pohled odrážející situaci na základních školách se následně dále promítá v dalších fázích vzdělávacího procesu, kdy od chlapců se spíše bude očekávat volba střední školy typu „průmyslovka“, děvčata pak budou volit školy se sociálním nebo pedagogickým zaměřením. V případě terciárního vzdělávání je možné podívat se na poměry studentů vs. studentek nebo ještě lépe absolventů vs. absolventek u technicky zaměřených vysokých škol (např. České vysoké učení technické, Fakulty aplikovaných věd, Vysoká škola chemická a technologická) a škol s humanitní orientací (filozofické fakulty, pedagogické školy apod.). Při tomto stereotypně zakonzervovaném systému vzdělávání je nasnadě, že žen, které se následně v pracovním životě budou věnovat oborům spadajícím do kategorie STEM bude skutečně menšina.

Skutečnost popsaná v předchozím odstavci je bohužel potvrzená rovněž nejrůznějšími průzkumy realizovanými sociology nebo přímo odborníky na genderovou problematiku. Ty v návaznosti na zjištěné výsledky dokonce hovoří o tzv. genderové slepotě.⁸ Přístup, že „*děvčata „nemají mozek“ na matematiku a fyziku aneb „holky se látku naučí zpaměti, zatímco kluci jsou schopni vše pochopit“*⁹ byl provedeným šetřením potvrzen rovněž mezi učiteli (viz např. studie sociologů Victora Lavyho a Rigissi Megalokonomové¹⁰, jež ukázala že pokud učitel postupuje dle výše uvedeného schématu, má tento přístup skutečně majoritní dopad na vnímání předmětu jako takového a následně na volbu budoucího uplatnění žen mimo obory zaměřené na vědu, techniku, matematiku nebo inženýrství).

Jako hlavní důvod, proč se v oblastech STEM ženy uplatňují minoritně lze tedy označit soubor stereotypního nastavení společnosti od mentálního pojetí kluci - technici vs. děvčata – pečovatelky po

⁶ <https://www.czso.cz/documents/10180/142141209/3000022104.pdf/98cea2c7-7695-4214-8b17-358c899d80e2?version=1.1>, staženo 31.3.2022, 19:42.

⁷ Dtto.

⁸ Např. Lucie Jarkovská: Gender před tabulí. Etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2013, 196 s.

⁹ <https://zena.aktualne.cz/genderove-predsudky-ucitelu-ovlivnuji-vysledky-studentu-a-to/r~c5371f6a786d11eca89f0cc47ab5f122/>, staženo 1.4.2022, 14:27.

¹⁰ https://www.nber.org/system/files/working_papers/w26021/w26021.pdf, staženo 1.4.2022, 15:00.

na tento trend navazující vzdělávací systém, a to od primárního až po terciární. Podoba pracovního trhu z hlediska genderového rozdělení pak následně tuto podobu dále zrcadlí a ukotvuje.

V poslední době (zejména v souvislosti s rozvojem studií zaměřených na genderovou problematiku) začíná být kladen větší důraz na odstranění mentálních i reálných bariér při možnosti volby budoucího povolání i vzdělávání dětí. Byla připravena a realizována celá řada programů určených pro popularizaci vědy a techniky pro děti a dospívající. Na celonárodní úrovni pak vzniká mnoho iniciativ, programů a plánů, jejichž úkolem je analyzovat stávající situaci a navrhnout akční plány a konkrétní řešení tak, aby došlo k posunu a narovnání situace mezi muži a ženami. V případě pracovního trhu je pak potřeba zdůraznit možnost rekvalifikace ve smyslu genderové rovnosti. Důležitou roli by měla v budoucnu hrát rovněž možnost celoživotního vzdělávání a možnosti změny oboru i u již pracujících osob. Na odstranění strachu z informačních a komunikačních technologií a zpřístupnění této oblasti ženám je zaměřena např. organizace Czechitas¹¹.

Cílem všech výše uvedených akcí je postupně změnit dosavadní vnímání a ukázat, že ženy jsou schopné vykazovat dobré výsledky i oborech technického a matematického rázu – jenom je potřeba dodat jim sebevědomí a dát jim šanci.

2.4 Situace v regionu města Milevska

Milevský region lze v celorepublikovém kontextu zhodnotit jako území s mírně zvýšeným počtem ekonomických subjektů, přičemž z oborového hlediska lze jako zvýšený označit průmysl, zemědělství a stavebnictví. Při komparaci regionu s jinými územními celky obdobných parametrů bylo prokázáno, že region města Milevska lze označit za průmyslové centrum, kdy z celkového počtu registrovaných ekonomických subjektů působilo 18, 03 % firem v průmyslových odvětvích. Naopak jako nižší při porovnání s jinými územními celky bylo v Milevsku zastoupení firem ve službách – obchodu, ubytování nebo poskytování stravovací a pohostinských služeb. Velmi malý počet zaměstnanců taktéž vykazují oblasti informační a komunikační činnosti, nemovitostí, vědy a techniky nebo peněžnictví a pojišťovnictví. Při tomto rozložení lze konstatovat, že relativně velká část pracovní síly je koncentrována v primárním a sekundárním sektoru (tj. využití přírodních zdrojů a průmysl), naopak za méně rozvinutý lze považovat terciální sektor (služby, věda a výzkum).

Z hlediska stavu pracovního trhu je region hodnocen pozitivně z hlediska míry nezaměstnanosti (region byl označen za oblast se sníženou mírou nezaměstnanosti), nadprůměrným počtem volných pracovních míst vůči počtu dosažitelných uchazečů a sníženými požadavky na kvalifikaci uchazečů o práci. Konkrétně vůči celkové situaci v ČR bylo v ORP Milevsko nabízeno více pracovních pozic zařazených do oblasti obsluha strojů a zařízení, montér, řemeslníci a opraváři. Problémem ovšem je, že z pohledu zaměstnavatelů jsou uchazeči o tyto pozice nedostatečně kvalifikovaní. Pohledem požadavku na kvalifikaci, resp. vzdělání je pro nejvíce pracovních míst vyžadováno základní vzdělání (téměř 73 %), následuje střední odborné vzdělání s výučním listem. Vysokoškolské vzdělání je pak vyžadováno pouze u 0,8 % míst – jen pro srovnání průměr ČR je 3,6 %.¹²

¹¹ Czechitas je nezisková organizace, jejímž cílem je pomoc ženám ale i dětem při poznávání světa IT. Snaží se vzdělávat ale i inspirovat a hledat nové talenty. Viz <https://www.czechitas.cz/>, staženo 8.3.2022, 12:29.

¹² https://www.zivemilevsko.cz/wp-content/uploads/2019/07/Analytick%C3%A1_1st_final_v2.pdf, zejm. kap. 4, staženo 4.4.2022, 9:02.

Výše uvedená data pak potvrzují a dále doplňují vlastní zjištění získaná během předchozích projektů zpracovatele, kdy např. v rámci projektu Restart pracovního a osobního života pro ženy v Milevsku byl realizován poměrně rozsáhlý průzkum mezi zaměstnavateli ve městě. Z hlediska struktury ekonomického trhu je potřeba doplnit, že kromě oblasti působení jednotlivých subjektů se u většiny soukromých subjektů jedná o malé podniky, nebo mikropodniky – ve více než 75 % se dle právní formy jednalo o živnostníky.

Průzkumu se přímo (formou dotazníkového šetření) účastnilo celkem 21 subjektů, 11 zástupců veřejné sféry a 10 ze sféry soukromé. Podnikatelé se ve většině případů hlásili do sekundární sféry. Většinu zaměstnanců zúčastněných subjektů tvořily ženy, přičemž tyto ženy působily na administrativních, sociálních nebo vzdělávacích pozicích.¹³

Stabilitu nebo spíše rigiditu pracovního trhu v regionu ukazuje rovněž aktuální poptávka po zaměstnání z jara 2022. Poptávanými profesemi jsou např. zedník, pokrývač, manipulační dělník, různé pomocné práce, vedoucí výroby, řidič, ošetřovatel skotu/dojička, stavební dělníci, obráběč, učitelka v MŠ... Je tedy patrné, že je zájem spíše o méně kvalifikované osoby, jež by se měly uplatnit v primárním nebo sekundárním sektoru.¹⁴

Další zajímavý pohled na pracovní trh v Milevsku přináší také šetření provedené v rámci zpracování materiálu Strategický rozvojový dokument rozvoj Smart City v Milevsku: Živé Milevsko – Smart region z roku 2019. Šetření zahrnovalo zaměstnavatele regionu i občany a celkově bylo zaměřeno na vnímání kvality života a identifikaci slabých míst a možností k dalšímu rozvoji pro nastavení strategických dokumentů a koncepce Živé město /Smart city. Zde se z obou zúčastněných skupin opakovaně ozývala výtka směřující k zaměstnanosti žen v Milevsku – např. v Milevsku není práce pro ženy, není dostatek pracovních příležitostí pro ženy, malá nabídka kvalifikované práce, neadekvátní (nízké) ohodnocení.¹⁵

2.5 Účastnice projektu

Vzdělání a popřípadě možnost uplatnění v oborech a oblastech spadajících pod zkratku STEM v regionu bude nyní ještě v rámci mikro pohledu doplněn o účastnice projektu Ženy na startovní čáře.¹⁶

Věkové rozpětí účastníků projektu se pohybovalo od 22 do 49 let s tím, že průměrný věk byl 33,5 roku. Z celkem 31 žen, jež v rámci projektu obdržely různou míru podpory bylo jejich složení dle vzdělání následující:

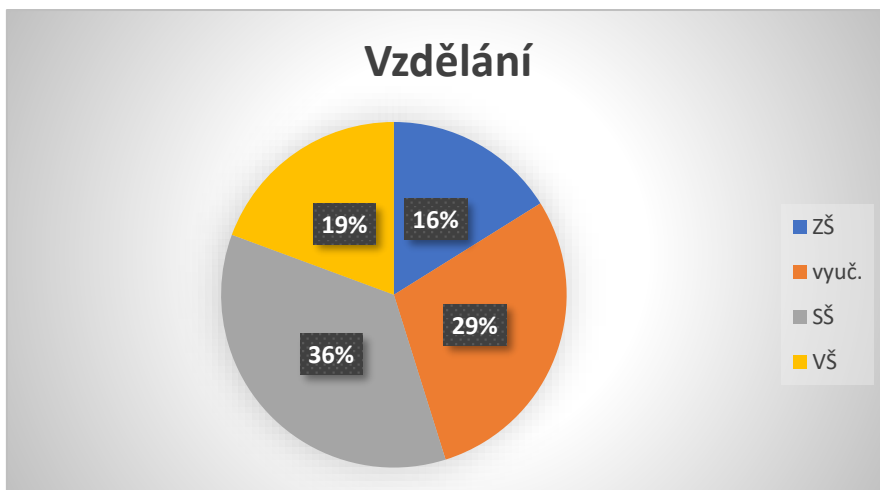
---

¹³ Analýza a vyhodnocení dotazníkových šetření realizovaných v rámci projektu Restart osobního a pracovního života pro ženy v Milevsku, s. 7-8.

¹⁴ <http://www.urad-prace.cz/milevsko>, staženo 1.5.2022, 14:16.

¹⁵ <https://www.zivemilevsko.cz/wp-content/uploads/2019/02/Strategie-Milevsko-Smart-region.pdf>, staženo 3.4.2022, 8:25.

¹⁶ Data pocházejí z monitorovacích listů účastníků projektu.

Nejvíce žen disponovalo středním vzděláním, následovaly ženy vyučené, ženy s vysokoškolským vzděláním a nejméně žen mělo základní vzdělání. Ohledně oborového zaměření vzdělání účastnic projektu lze konstatovat, že pouze v jednom případě by bylo možné přiřadit obor do částečně technické oblasti, v ostatních případech se jednalo o ženy vyučené nebo vystudované v oborech mimo oblast STEM (přestože jinak byl seznam vzdělání jednotlivých účastnic poměrně pestrý – od kuchařky přes zemědělství a ekologii až po fotografii nebo oční optiku).

Stáže, které byly součástí projektu (v případě, že byla v rámci základní diagnostiky prokázána potřeba a vhodnost tohoto typu podpory, byly pro vybrané ženy připraveny stáže pod vedením mentorky – ženy ve vedoucí pozici), probíhaly Lázních Jupiter (management), Centru mladé rodiny Milísek (péče o dítě, sociální oblast), Salonu Podium (služby – kosmetika) a květinářství Srdíčko (služby).
 → Z pohledu této analýzy ani se tedy ani zde v žádném zapojeném subjektu nejednalo o podnik působící v oblasti STEM.

Závěrem této kapitoly zaměřující se na účastnice projektu a absolvované stáže lze konstatovat, že v oblastech spadajících pod soubor STEM nebylo v projektu evidováno specifika orientované vzdělání či zaměření. Taktéž stáže vedené ženami ve vedoucím postavení nebyly provedeny v žádném technicky zaměřeném podniku.

3. Závěr

Smyslem analýzy bylo detailněji se podívat na podobu pracovního trhu regionu města Milevska s ohledem na možnosti uplatnění žen v oborech STEM. Provedeným šetřením jak na úrovni externích dat, tak následně rovněž získkem a vyhodnocen dat získaných interním průzkumem je nyní možné předložit konkrétní, daty podložený popis.

Ze všech dostupných pramenů je patrné, že pracovní trh regionu udržuje stereotypní nastavení, kdy ženy v oblastech jež, by se daly zařadit pod kategorie STEM prakticky nepůsobí. Příčin dané situace je možné identifikovat hned několik.

- 1) Ženy ve většině případů mají vzdělání a kvalifikaci odpovídající tradičně ženským profesím (sociální oblast, pedagogika, administrativa, nebo služby)
- 2) Pracovní trh regionu, resp. podoba ekonomických subjektů regionu vykazuje mírnou převahu průmyslu, stavebnictví a zemědělství (tj. sekundární a primární sféra) →
- 3) Poptávka po pracovních místech je formována povahou trhu, vyžadovány jsou spíše profese s nižším požadavkem na vzdělání na druhou stranu, zaměstnavatelé si stěžovali na nedostatečnou kvalifikaci pro pozice montér, řemeslník či opravář

Řešením tohoto identifikovaného nesouladu by do budoucna mohla být úprava vzdělávacích osnov místních škol tak, aby více odpovídaly potřebám místního pracovního trhu (resp. více reflektovaly současné potřeby pracovního trhu obecně). Zároveň ale je potřeba zajistit, aby i obory či řemesla tradičně lákající spíše muže byly zajímavé a přístupné rovněž pro ženy. Kromě změny obsahu předmětů, či oborů jako takových je pak potřeba začít pracovat také na alespoň částečné změně myšlení ve smyslu jaké uplatnění je vhodné pro chlapce a jaké pro děvčata.

Dalším jistě velmi potřebným krokem je umožnění celoživotního vzdělávání nebo rekvalifikace v technických oborech, ICT, nebo jinak přírodovědně nebo matematicky zaměřených oblastech i ženám, které již mají ukončené vzdělání, ale potřebují nebo chtějí svůj původní obor změnit.

Zdroje:

<https://www.jeduedu.cz/co-je-stem/>

<http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/koncepce-dovednosti-stem-ma-prispet-ke-zvyseni-mez>

<https://zena.aktualne.cz/genderove-predsudky-ucitelu-ovlivnuji-vysledky-studentu-a-to/r~c5371f6a786d11eca89f0cc47ab5f122/>

https://www.nber.org/system/files/working_papers/w26021/w26021.pdf

Lucie Jarkovská: Gender před tabulí. Etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2013, 196 s.

Genderově senzitivní analýza pracovního trhu v regionu města Milevska 2020 (zpracováno v rámci projektu Ženy na startovní čáře, reg. č. CZ.03.1.51/0.0/0.0/17_081/0011649)

Analýza a vyhodnocení dotazníkových šetření realizovaných v rámci projektu Restart osobního a pracovního života pro ženy v Milevsku, reg. č. CZ.03.1.51/0.0/16_061/0003152

<https://www.zivemilevsko.cz/wp-content/uploads/2019/02/Strategie-Milevsko-Smart-region.pdf>

https://www.zivemilevsko.cz/wp-content/uploads/2019/07/Analytick%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st_final_v2.pdf

Lucie Jarkovská: Gender před tabulí. Etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2013, 196 s.

Český statistický úřad:

https://www.czso.cz/csu/gender/4-gender_pracemzdy

<https://www.czso.cz/documents/10180/142141209/3000022104.pdf/98cea2c7-7695-4214-8b17-358c899d80e2?version=1.1>

<https://www.czechitas.cz/>

<http://www.urad-prace.cz/milevsko>